

Position paper KBO-Brabant inzake het AOW-hiaat en oudere zelfstandigen ten behoeve van het rondetafelgesprek van de commissie SZW van de Tweede Kamer op 29 oktober 2020

Doel van het rondetafelgesprek: *Welke (richting van een concrete) oplossing is er mogelijk voor de betreffende doelgroep, zelfstandigen die door ziekte (of andere vormen van private inkomensverzekeringen waarbij hetzelfde probleem speelt zoals vroegpensioen) een AOW-hiaat financieel niet kunnen overbruggen en vanwege de versnelde verhoging van de AOW-leeftijd geen voorziening hebben kunnen treffen.*

Woord vooraf

Hoewel de onderhavige problematiek sporadisch voorkomt in onze seniorenvereniging van 125.000 leden met een gemiddelde leeftijd van 75, hebben wij toch de moeite genomen om dit uit te zetten in onze achterban. Hun meningen gehoord hebbend, komen wij tot de volgende beschouwingen.

Het AOW-hiaat

Er zijn twee AOW-hiaten te duiden:

- Het eerste betreft de zelfstandige die een AOV heeft met een eindleeftijd van 65 jaar. Het AOW-hiaat betreft hier de (onverzekerde) periode 65 jaar (de oude AOW-leeftijd) – 65 jaar + x (de nieuwe AOW-leeftijd).
- Het tweede soort hiaat betreft de zelfstandige met een zwaar beroep die een AOV heeft met een lagere eindleeftijd (meestal maximaal 60 jaar), de zogenaamde technische. Het hiaat betreft hier de langere periode die hij onvoorzien moet overbruggen door de verhoging van de AOW-leeftijd. Dat is ook hier 65 jaar (de oude AOW-leeftijd) – 65 + x (de nieuwe AOW-leeftijd).

De zelfstandige

De nu tussen de wal en het schip vallende zelfstandige heeft de volgende kwalificaties:

- Heeft een AOV afgesloten met de maximale eindleeftijd (65 jaar, voor zware beroepen 60 jaar). NB: Tot de doelgroep behoort dus *niet* de zelfstandige die om hem moverende redenen geen AOV heeft afgesloten of een AOV heeft afgesloten met een lagere eindleeftijd.
- Is ziek, dat wil zeggen arbeidsgeschikt en geniet dus een AOV-uitkering (tot maximaal de eindleeftijd, welke uitkering bij het bereiken daarvan wegvalt).
- Verkeert in deze toestand op de einddatum van de verzekering, waarbij de AOV-uitkering stopt.
- Beschikt niet over de middelen om het hiaat te overbruggen.
- Kan geen beroep doen op de door de overheid ingestelde AOW-overbruggingsregeling. (Zelfstandigen met een AOV vallen daar in principe onder, maar de regeling is slechts tijdelijk en eindigt eind 2022. Wie daarna de eindleeftijd van 65 resp. 60 jaar bereikt – en dat zijn de meesten – heeft dus niets meer aan deze regeling.)

Blijkens het SEO-rapport gaat het om ongeveer 8.100 zelfstandigen die aan deze voorwaarden voldoen.

Regeling voor mensen in loondienst

Mensen in loondienst kunnen wanneer zij geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt worden, gebruik maken van de WIA. Die kent in grote lijnen twee varianten: de WGA voor gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid en voor tijdelijke volledige arbeidsongeschiktheid en de IVA voor volledige arbeidsongeschiktheid. Wanneer de "loonschade" minder is dan 35% is er geen recht op een uitkering. In het slechtste geval valt de werknemer terug op bijstand. WGA en IVA zijn vermogensafhankelijk en het inkomen van andere leden binnen een huishouden speelt geen rol. Er is een maximum gesteld aan het inkomen waarover de WIA-uitkering wordt berekend. Ook de uitvoerder van de WIA, het UWV, werd natuurlijk geconfronteerd met een langere duur van uitkeringen. Daar tegenover stond natuurlijk dat mensen langer blijven werken en er ook meer premies werden geïnd. Er zou dus in meer of mindere mate sprake moeten zijn van een evenwicht.

Waarom krijgen niet alle verzekerde zelfstandigen net als werknemers een aanbod om hun verzekering automatisch en tegen dezelfde voorwaarden te verlengen met de duur van de ophoging van de AOW-leeftijd?

Wij stellen dit nadrukkelijk omdat ook voor de private partijen, die AOV'en aanbieden, mogelijk hetzelfde evenwicht zou kunnen gelden wanneer ze automatisch de afgesloten AOV'en onder gelijkblijvende voorwaarden zouden verlengen met de stijging van de AOW-gerechtigde leeftijd. Die verlenging wordt nu wel aangeboden voor mensen met weinig risico's, maar dus niet voor mensen met grotere risico's zoals zelfstandigen die minder dan vijf jaar van hun AOW-pensioen af zijn, de mensen die al een uitkering ontvangen en de mensen die een zwaar beroep hebben in klasse 5.

Zou analoog aan de automatische verlenging van de WIA ook een verlenging van alle private arbeidsongeschiktheidsverzekeringen hebben plaatsgehad, dan was er nu geen probleem. Vraag is natuurlijk of hier voldoende over is onderhandeld. Privaat en publiek hebben elkaar in de toekomst nog hard nodig bij de verplichte AOV voor zelfstandigen. Zo'n verzekering zal ongetwijfeld gaan bestaan uit een soort basisverzekering die waarschijnlijk zal worden uitgevoerd door het UWV en een aanvullende verzekering, uitgevoerd door private partijen. In 2017 had slechts 22% van de zelfstandigen een AOV. Gezien de huidige crisis zou dat percentage nu wel eens lager kunnen zijn. Je kunt je ook de vraag stellen hoeveel het zou gaan kosten wanneer het rijk, als verantwoordelijke voor de verhoging van de AOW-leeftijd, dit tijdelijke probleem voor haar rekening neemt.

Voor de goede orde: Het gaat dan alleen om de mensen die geen aanbod hebben gekregen tot verlenging. Dit is per definitie een tijdelijke oplossing omdat jongere zelfstandigen en verzekeraars wél kunnen anticiperen op de verhoging van de AOW-gerechtigde leeftijd.

Wanneer de overheid meebetaalt in de oplossing, is dan de invoering van een vermogensgrens redelijk?

Natuurlijk zijn er ook veel werknemers in het recente verleden onaangenaam verrast door de verhoging van de AOW-leeftijd. Mensen die met vroegpensioen waren gegaan en er terecht vanuit mochten gaan dat zij op 65-jarige leeftijd AOW zouden krijgen. Natuurlijk waren er toen ook mensen die gebruik konden maken van de OBR. Die mogelijkheid bestaat ook voor een klein gedeelte van de gedupeerde zelfstandigen. *(De OBR is gerelateerd aan een vermogens- en inkomensafhankelijke bijstandsuitkering waarbij eigen huis en opgebouwd pensioen buiten beschouwing blijven. Maar juist zelfstandigen hebben doorgaans geen traditioneel pensioen.)*

De meeste gedupeerde werknemers hebben hun problemen zelf moeten oplossen. Zou je zo ook niet moeten redeneren als het om gedupeerde zelfstandigen gaat? Als de overheid betaalt, is het ook belastinggeld en zou je dan niet op de een of andere manier een vermogensgrens moeten stellen (met uitzondering van voor pensioen gespaard vermogen)? Wij denken van wel.

Hoeveel mensen hebben geen gebruik gemaakt van een voorstel tot verlenging?

Uit het feit dat veel gedupeerden geen gebruik maken van het verlengingsvoorstel (aantal is niet bekend) concluderen wij dat veel zelfstandigen, aan het einde van hun carrière, hun problemen liever zelf oplossen dan dat ze een al dan niet verhoogde premie moeten gaan betalen. Eigenlijk is dit ook wel logisch. De zelfstandigen die een aanbod hebben gekregen zijn nog gezond, de periode tot hun AOW is te overzien en de risico's, afgezet tegenover hun vermogen, zijn goed te kwantificeren. Jammer dat de cijfers van de zelfstandigen die een verlengingsaanbod niet hebben geaccepteerd niet in beeld is gebracht. Hebben verzekeraars die niet willen verstrekken? Wil je er samen met verzekeraars uitkomen dan is het wel handig te weten om hoeveel mensen het werkelijk gaat!

Oplossingen

- Volgens de minister zal de AOW-hiaatproblematiek zich niet meer voordoen, als de in het kader van het pensioenakkoord overeengekomen verplichte AOV voor zelfstandigen wordt ingevoerd (zie brief minister). Wij onderschrijven dit standpunt, zij het dat de uitwerking van het Pensioenakkoord nog de nodige tijd zal vergen.
- Wij stellen voor de AOW-overbruggingsregeling te verlengen tot de invoering van de verplichte AOV. Dan kan de doelgroep in aanmerking komen voor een (minimum)uitkering. Dat kost natuurlijk geld, maar men moet bedenken dat de betreffende zelfstandigen nu bij de gemeente aankloppen om bijstand.
- Voor zelfstandigen met zware beroepen, die een AOV met de maximale eindleeftijd hebben gesloten, zou de mogelijkheid moeten worden geopend zich bij het UWV vrijwillig bij te verzekeren voor de periode technische eindleeftijd - nieuwe AOW-leeftijd, tenzij alsnog overeenstemming bereikt wordt met verzekeraars om afgesloten AOV-en te verlengen tot de AOW-leeftijd.

Nog iets over de toekomstige verplichte verzekering

In de verplichte verzekering moet geen verschil meer worden gemaakt tussen zware en niet zware beroepen. Een ZZP'er die dagelijks als wegebouwer onze snelwegen op orde houdt moet in die verzekering niet meer premie gaan betalen dan een zelfstandige accountant.

We willen toch opmerken dat we in Nederland al een soort van basis arbeidsongeschiktheidsverzekering hebben. Iedere ingezetene van Nederland heeft recht op bijstand. Aan die bijstand zitten strenge voorwaarden zoals een beperkt vermogen en ook het inkomen van andere leden van het huishouden wordt betrokken.

Een verplichte basisverzekering moet dus meer te bieden hebben dan die bijstandsuitkering.

Wij denken dan aan vermogensvrijstelling en het buiten beschouwing laten van het inkomen van de partner. De uitkering bij volledige arbeidsongeschiktheid mag hoger zijn dan bijstand zolang de deelnemers samen de premies daarvoor opbrengen. We zouden, net als bij de ziektekostenverzekering, de aanvullende verzekering aan de markt overlaten.

We vinden de suggestie van schenkkringen buitengewoon vriendelijk en getuigen van solidariteit, maar het solidariteitsprincipe moet in dit geval door de rijksoverheid gehanteerd worden.